

**ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
ПРОЦЕСІВ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ**

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА

АЗОВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ДУ «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРОГНОЗУВАННЯ НАН УКРАЇНИ»

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В. ГЕТЬМАНА

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.
КАРАЗІНА

ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ:
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Монографія

Бердянск - 2011

УДК 330.46

ББК 65в641

C-56

Рекомендовано вченою радою економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол №10 від 10 травня 2011 р.)

Рекомендовано вченою радою Азовського регіонального інституту управління Запорізького національного технічного університету
(протокол №7 від 17 травня 2011 р.)

Рецензенти: **Гесць В.М.** - академік НАН України, доктор економічних наук, професор, директор ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”;

Лисенко Ю.Г. - член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики Донецького національного університету

C-56 Прогнозування соціально-економічних процесів: сучасні підходи та перспективи: Монографія / За ред. О.І. Черняка, П.В. Захарченка. – Бердянськ: Видавництво Ткачук, 2011. – 391 с. Англ. мова, рос. мова, укр. мова.

ISBN 978-966-2261-30-1

У монографії розглядається сучасна теорія і практичні методи прогнозування, а також перспективні напрями досліджень. Обґрунтовується системна методологічна концепція і конструктивні принципи ведення прогнозних досліджень, а також математичний апарат прогнозування діяльності соціально-економічних систем, метою яких є істотне підвищення економічної ефективності таких систем. Розкриті особливості побудови прогнозів на прикладі соціально-економічних об’єктів і процесів різноманітних рівнів ієрархії. Окремо приділено увагу питанням економічного прогнозування та управління курортними рекреаціями і туризмом в регіонах.

Для фахівців в області моделювання, прогнозування, та управління складними соціально-економічними системами, а також викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. МІКРОЕКОНОМІЧНЕ ТА МАКРОЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ	9
1.1. <i>В.В. Вітлінський, Ю.В. Коляда, В.О. Тукало, О.В. Квашук.</i> Аспекти математичного моделювання нелінійної соціально-економічної динаміки на підґрунті моделі Вольтерра-Лотки	9
1.2. <i>В.В. Вітлінський, О.В. Піскунова.</i> Прогнозування динаміки основних показників функціонування малого підприємства з урахуванням композиційної невизначеності	29
1.3. <i>В.Я. Заруба, М.И. Ходак.</i> Функции прогнозирования в иерархической системе управления электроснабжающего предприятия... ..	45
1.4. <i>Т.С. Клебанова, Л.С. Гурьянова.</i> Методологические аспекты комплексной системы прогнозирования социально-экономического развития региона	55
1.5. <i>О.І. Ляшенко.</i> Дворівневе агрегування моделі Леонтьєва «витрати- випуск»	64
1.6. <i>Maria Piotrowska.</i> The simulation of local governance improvement in Poland?	73
1.7. <i>В.М. Порожня, І.С. Ладунка.</i> Прогнозування розвитку підприємства на основі вдосконалення системи управління потенціалом управлінського персоналу	85
1.8. <i>В.М. Порожня, О.Г. Полиннікова.</i> Методичний підхід щодо оцінювання вартості ринкової складової інтелектуального капіталу підприємства	93
1.9. <i>М.І. Скрипниченко.</i> Моделювання та середньострокове прогнозування розвитку економіки України	105
1.10. <i>А.В. Скрипник, Т.Ю. Зінчук.</i> Порівняльний аналіз ризиків світового та внутрішнього ринків пшениці	120

1.11. <i>В.М. Соловійов, В.М. Сапцін, Д.М. Чабаненко.</i> Прогнозування фінансово-економічних часових рядів з застосуванням ланцюгів Маркова та Фур'є-продовження	130
1.12. <i>О.І. Черняк, О.В. Комашко.</i> Вплив Саймона Кузнеця на розвиток економетрики	144
1.13. <i>О. Chernyuk, Y. Chernyuk.</i> An influence of governmental regulation of labor force migration on Ukrainian economy	153
1.14. <i>Н.К. Максишко.</i> Гібридна прогнозна модель на базі інструментарію дискретної нелінійної динаміки	158
1.15. <i>Н.К. Максишко, С.С. Чеверда.</i> Прогнозування світових цін на нафту на базі моделі однорідної структури та гібридного підходу	176
1.16. <i>В.В. Корольков.</i> Продуктивність праці як інтегрований фактор розвитку економічних систем, заснованих на знаннях	184
1.17. <i>Т.В. Кравець.</i> Прогнозування фіскальних ефектів при реформуванні системи оподаткування	194
1.18. <i>М.Ю. Куссий.</i> Соціальна психологія як основа для прогнозування динаміки ринкової ціни	206
1.19. <i>А.В. Сігал.</i> Циклічність розвитку економічних систем і прогнозування системних криз економіки	218
1.20. <i>Н.В. Слушаєнко.</i> Експертне оцінювання в задачах передбачення для інноваційних та інвестиційних об'єктів	231
1.21. <i>Н.В. Геселева.</i> Економетричні підходи до моделювання інноваційної діяльності	241
1.22. <i>С.С. Шумська.</i> Вивіз капіталу з України: структура відтоку та кількісні оцінки	253
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОГНОЗУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	265
2.1. <i>Т.В. Меркулова, К.Ю. Кононова.</i> Формування інформаційного суспільства: статистичні профілі та стадії розвитку	265

2.2. <i>В.М. Порохня, О.В. Рубінчик.</i> Оцінка вкладу інтелектуального капіталу в створенні цінності компанії	280
2.3. <i>О.І. Черняк, Г.О. Черноус, János Sztrik.</i> Концепція моделювання проактивного механізму прийняття управлінських рішень на базі інструментарію інтелектуального аналізу даних	289
2.4. <i>Г.Я. Левків, Г.З. Леськів, В.М. Барило.</i> Інформаційні потоки як елемент підприємства	308
2.5. <i>Н.К. Максишко, Я.В. Глазова.</i> Метод вибору пілотного підрозділу у системі підтримки прийняття рішень, при плануванні процедури міграції програмного забезпечення в органах місцевого самоврядування	317
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КУРОРТНИМИ РЕКРЕАЦІЯМИ І ТУРИЗМОМ В РЕГІОНАХ	331
3.1. <i>П.В. Захарченко.</i> Концепція моделювання конкурентного ринку курортно-рекреаційних продуктів	331
3.2. <i>Г.В. Казачковська.</i> Визначення індикаторів для моніторингу курортних територій	345
3.3. <i>С.Ф. Кучер.</i> Проблеми і перспективи еволюції методології економічного районування	355
3.4. <i>Н.П. Кіркова, О.В. Мараховський, Д.П. Ядров.</i> Моделювання залежності рівня інвестицій в Україну від макроекономічних показників	365
3.5. <i>А.В. Несторенко.</i> Моделирование процессов складской логистики	375
3.6. <i>П.В. Гудзь, І.С. Хуторянська.</i> Від вага пільг платникам податків в контексті недоотримання платежів регіонального бюджету	387

ВСТУП

Реформування національної економіки пов'язане з глибокими структурними перетвореннями у всіх сферах суспільного життя, трансформацією господарського комплексу України, здійсненням ефективної регіональної політики та іншими важливими напрямками соціально-економічного розвитку. Одним з найважливіших завдань цього процесу залишається пошук раціональних методів і способів активізації розвитку всіх видів діяльності, для яких існують необхідні умови і які по своїй соціальній результативності та економічній віддачі можуть скласти гідну конкуренцію на світовому ринку.

Не дивлячись на те, що економіка України серйозно постраждала в результаті світової фінансової кризи, а її наслідки продовжують негативно впливати на всі основні галузі, за підсумками 2011 року основні макроекономічні показники України продемонстрували зростання. Так, по прогнозах Національного банку України, зростання ВВП за підсумками 2011 року складає близько 5%. Спостерігалось відновлення позитивної динаміки роздрібного товарообігу за рахунок зростання реальних доходів населення. За прогнозами Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, завдяки ряду внутрішніх і зовнішніх чинників, в 2011 році продовжиться розвиток і зміцнення позитивних тенденцій 2010 року. Серед зовнішніх чинників експерти називають зростання світової економіки і економік провідних країн світу, в числі внутрішніх чинників – поліпшення інвестиційного клімату, активізацію кредитування банківською системою реального сектора економіки і т. п.

В той же час слід зазначити, що становлення ринкових відношень в Україні проходить в надзвичайно складних умовах, які обумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами. Серед проблем української економіки домінують: спад національного виробництва практично у всіх

галузях промисловості, відсутність оборотних коштів на рахунках підприємств, збільшення тіньового капіталу, недолік бюджетних коштів, а значить, і неможливість повноцінного державного фінансування економічних і соціальних програм., збільшення проблемних активів в банківському секторі, падіння інвестиції в основний капітал і т. ін.

Всі ці та інші проблеми економіки Україні визначають необхідність розробки, обґрунтування та практичного застосування ефективних методів їх розв'язання як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Таким чином, ринкову орієнтацію національної економіки покликані забезпечити відповідні методології, засновані на сучасних концепціях дослідження складних економічних систем, і, перш за все, на методах системного дослідження і прогнозування соціально-економічних процесів.

У монографії розглядається сучасна теорія і практичні методи прогнозування, а також перспективні напрями досліджень. Обґрунтовується системна методологічна концепція і конструктивні принципи ведення прогнозних досліджень, а також математичний апарат прогнозування діяльності соціально-економічних систем, метою яких є істотне підвищення економічної ефективності таких систем.

Перший розділ монографії присвячений дослідженням в області мікроекономічного та макроекономічного прогнозування. В ньому розглянуті питання, пов'язані з впливом наукової спадщини Нобелівського лауреата Саймона Кузнеця на розвиток економетрики, математичним моделюванням нелінійної соціально-економічної динаміки, прогнозуванням динаміки основних показників функціонування різного роду підприємств. Розроблено комплексну систему прогнозування соціально-економічного розвитку регіону, запропоновано методи середньострокового прогнозування розвитку економіки України, методи прогнозування поведінки зернових та нафтових ринків, нові методи прогнозування фінансово-економічних часових рядів з застосуванням ланцюгів Маркова та Фур'є-продовження, розроблено гібридну прогнозу

модель на базі інструментарію дискретної нелінійної динаміки; побудовано прогнози фіскальних ефектів при реформуванні системи оподаткування, здійснено прогнозування системних криз економіки, інноваційної та інвестиційної діяльності, прогнозування вивозу капіталу тощо.

У другому розділі монографії представлені дослідження в області застосування інформаційних технологій в прогнозуванні економічної інформації. В ньому розглянуто питання формування інформаційного суспільства, оцінки вкладу інтелектуального капіталу в створенні цінності компанії, концепція моделювання проактивного механізму прийняття управлінських рішень на базі інструментарію інтелектуального аналізу даних, методи прогнозування інформаційних потоків як на підприємствах, так і в органах місцевого самоврядування і т. д.

Третій розділ присвячений дослідженням в області економічного прогнозування та управління курортними рекреаціями і туризмом в регіонах. В ньому досліджуються питання, пов'язані з моделюванням конкурентного ринку курортно-рекреаційних продуктів, визначенням індикаторів для моніторингу курортних територій, еволюційними методами економічного районування, прогнозуванням наповнення регіонального бюджету курортних територій та інше.

Монографія є колективною науковою працею українських та зарубіжних вчених в області прогнозування соціально-економічних процесів.